

Antall József

**Irányelvek a történeti és
iparművészeti értékű gyógyszerári
berendezések védelméhez**

Forrás: Az orvostörténész, művelődéstörténész és tudományszervező Antall József írásaiból. Születése 80. évfordulója tiszteletére. Összeállította és az életrajzi bevezetőt írta: Kapronczay Károly. Az előszót írta: Varga Benedek. Szerkesztette és sajtó alá rendezte: Gazda István. A bibliográfiai függelék összeállításában közreműködött: Kapronczay Katalin. Bp., 2012. Magyar Orvostörténelmi Társaság – Semmelweis Orvostörténelmi Múzeum, Könyvtár és Levéltár – MATI. pp. 263–271. (Magyar Tudománytörténelmi Szemle Könyvtára 95.)

Irányelvek a történeti és iparművészeti értékű gyógyszertári berendezések védelméhez¹

A gyógyszerésztörténelmi kutatás, a szakirodalom jelentős előrehaladást ért el az utóbbi esztendőkből. A Magyar Gyógyszerészeti Társaság Gyógyszerésztörténeti Szakosztályának megalakulása (1968), szervezetivé vált együttműködése a Magyar Orvostörténelmi Társasággal, illetve a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár néven egyesített intézetünkkel, már eddig is olyan eredményekről tanúskodik, amire korábban nem volt lehetőség. Jól mutatják ezt a szaksajtóban megjelent dolgozatok, a szakmai jellegű sajtóforumok kiszélesedése, valamint az elmúlt esztendőkből létesült gyógyszerésztörténeti szakgyűjtemények, kiállítóhelyek, múzeumi egységként bemutatott gyógyszertárak, népszerű összefoglaló elnevezéssel: „patikamúzeumok”. (A hatályos jogszabályok és a muzeológiai szakirodalom csak a gyűjtés, megőrzés, tudományos feldolgozás és ismeretterjesztés szolgálatában (kiállítások stb.) álló tudományos intézeteket tekinti múzeumoknak.)

Magyarországon az egészségügyi miniszter, egyetértésben a művelődésügyi miniszterrel a 19/1965 (Eü. K. 18.) Eü. M. M. M. sz. együttes utasítással mint alaprendelettel, az ezzel módosított korábbi, illetve az ezt követő kiegészítő jogszabályokkal az egészségügy egész szakterületét (orvos- és gyógyszerésztörténet, általános egészségügy-történet) és valamennyi gyűjteményi ágazatát (múzeumi, könyvtári, levéltári) intézetünk gyűjtőkörébe és jogkörébe utalta. Ennek megfelelően az „orvostörténelem” kategóriájában gyógyszerésztörténetet, valamint az egészségügy egész történetét fogja össze, ami indokolatlanná teszi a részérdekek sérelmének hangoztatását. (Erre a kérdésre azért tértünk ki, mert a gyógyszerészeti konferenciákon, a szaksajtóban és beszélgetések alkalmával nem egyszer hangzott el a kifogás, hogy miért nem szerepel az intézet elnevezésében a „gyógyszerészet” szó? Azért, mert az orvostörténelem fogalmkörét nem az „orvos”-ra, hanem az egész „gyógyító tudományra” vonatkoztatjuk. Ugyanúgy, ahogy a gyógyszerész tudományi karral rendelkező két orvostudományi egyetemünk, illetve a Magyar Gyógyszerészeti Társaságot magába foglaló MOTESZ nevében sem szerepel.)

A gyógyszerésztörténelem éppen olyan területeken ért el kiemelkedő eredményeket, sőt éppen olyan személyek segítségével, akik nem a „szakmai sovinizmus” és „szeparatizmus”

¹ A tanulmány eredeti forrása: Antall József: Irányelvek a történeti és iparművészeti értékű gyógyszertári berendezések védelméhez. I–II. = Gyógyszerésztörténeti diárium. A Magyar Gyógyszerészeti Társaság Gyógyszerésztörténeti Szakosztályának Időszakos Közleményei 2 (1973) No. 3. pp. 38–40.; 2 (1973) No. 4. (Különszám) pp. 22–27.

oldaláról közelítették meg a kérdéseket, hanem a lényegét tekintve, az együttműködésre helyezték a súlyt. Jól mutatják ezt a Magyar Orvostörténelmi Társaság elnökségében és vezetőségében magas tisztelet kapott gyógyszerészek, az általános orvostörténelmi szakirodalomban megjelent gyógyszerésztörténelmi vonatkozású cikkek, az intézet Tudományos Tanácsában és Baráti Körében helyet foglaló gyógyszerészek személye és száma; az Orvostovábbképző (!) Intézet keretében, a Szakosztály és az intézet által rendezett gyógyszerésztörténelmi szaktanfolyamok sikere. Továbbá e megfontolások és a jogszabályok rendelkezései következtében került az intézet szervezeti keretébe mint külön részleg, az 1974-ben megnyíló budavári „Arany Sas” patika, valamint az Ernyey József Gyógyszerésztörténelmi Könyvtár. Így vált lehetővé Győr-Sopron megye területén – a Gyógyszertári Központ, a Megyei Múzeumi Igazgatóság és intézetünk együttműködése következtében – két „patikamúzeum” létesítése. Ezért jöhetett létre a megyei gyógyszertári központok és intézetünk együttműködése alapján gyógyszerésztörténelmi szakgyűjtemény Bács-Kiskun megye és Vas megye területén. Ott, ahol a helyi múzeumi – gyógyszertári központi együttműködés ezt indokolta, mint Heves megyében, Fejér megyében, a „megyei szintű” megoldást is szívesen vettük tudomásul. Sőt a „Kispesti Helytörténelmi Gyűjteményben” is elhelyeztek egy századfordulói patika-officinát, aminek a felállítása most éppen várat magára.

Külön szeretnénk hangsúlyozni a gyógyszertári központok vezetőinek szerepét, „hozzáállását” a gyógyszerésztörténelmi értékek védelmében. Elsősorban a Fővárosi Gyógyszertári Központ és a Győr-Sopron Megyei Gyógyszertári Központ és a Bács-Kiskun Megyei Gyógyszertári Központ szakgyűjteményét fenntartó tehertételére gondolunk. Komoly áldozatot hozott a Fejér Megyei Gyógyszertári Központ a „Fekete Sas” patika múzeumi egységgé nyilvánításával összefüggésben, Heves Megye Gyógyszertári Központja pedig kiegyensúlyozott áldozatvállalásával – a védett bútorzatok átadásával és áthelyezésével járó költségeit a modernizálás lehetőségével egyenlítette ki. Úgy véljük, hogy a gyógyszerészeti szakterület egészét érintő feladat a régi emlékek, berendezési tárgyak védelme és az esztétikai szempontok érvényesítése az újonnan tervezett berendezések esetében. Ezért igen nagy lehetősége és bizonyos mértékű szakmai és helytörténelmi kötelezettsége is van a megyei szervezeteknek, elsősorban a gyógyszertári központoknak e téren.

Intézetünk felismerve a gyógyszertári berendezések védelme és az egyre növekvő betegellátás, gyógyszertári forgalom között keletkezett ellentétet, igyekezett megfelelő megoldást keresni és javasolni. Ennek keretében – „Tájékoztató a gyógyszertári berendezések védeltségéről és az átalakítások engedélyezésével alkalmazott irányelvekről” címen – 1968.

június 27-én kelt körlevelet küldött valamennyi gyógyszerári központnak és érdekelt szervnek. Összegeztük a hatályos jogszabályok vonatkozó rendelkezéseit, valamint ismertettük a Művelődésügyi Minisztérium által 67.144/67. M. M. sz. alatt jóváhagyott irányelveinket a muzeális (védeettségi) szempontok és az „élő egészségügy” érdekeinek összehangolására. Miután a védeettségi jogszabályok, amelyek az Elnöki Tanács 1963. évi 9. sz. tvr.-en és ennek végrehajtási utasításán alapulnak, ma is érvényesek, tehát nem változtak a korábbi körlevelünkben foglaltak sem. Az elmúlt öt esztendő tapasztalata azonban alkalmas arra is, hogy ellenőrizhessük az eredményeket és megismételjük az irányelveket és az alkalmazásukkal kapcsolatban felmerült nehézségeket. Különleges időszzerűséget ad a kérdés felvetésének az, hogy olyan méretű a gyógyszerári munka megújítása, a gyógyszerek gyári előállítás és csomagolása („kiszerelese”) következtében az évtizedekkel ezelőtt megkezdődött folyamat felgyorsulása az utóbbi esztendőkből, ami indokoltá teszi az értékes régi anyag védelmét és a megszülető új külső megjelenésének igényesebbé tételét. (Ez a folyamat ahhoz hasonlítható és részben azonos alapokra is vezethető vissza, mint népi építkezésünk emlékeinek részben szükségszerű pusztulása a falun, de a régi formákat – ellentétben a fejlettebb országokban évtizedekkel ezelőtt lezajlott folyamattal – nem mentik át, hanem karakter nélküli, éppen modernnek sem mondható, 40 évvel ezelőtti pestkörnyéki kispolgári családi házak „modellje” alapján született meg az „új” falusi építkezés. Félreértés ne essék, nem a régit kívánjuk általában konzerválni, hanem csak a régiből megmenteni és az újat összhangba hozni a múlttal, illetve korunk esztétikai követelményeivel.)

*

A korábbi körlevélben megállapított kategóriákat ma is érvényesnek tekintjük, ezek megisméltésével és alapul vételével közöljük újra az irányelveket (egyben az elért eredményekre is hivatkozunk):

1. Érintetlenül megőrzendő, elsőrendű muzeális értékű berendezések

E kategóriába soroljuk azokat az officina-bútorokat, amelyeknél semmiféle modernizálás, a funkció érdekében történő restaurálás engedhető meg, de az egyben szükséges is. Ebből következik, hogy ezek a berendezések előbb-utóbb múzeumi elhelyezést, illetve múzeumi egységgé történő nyilvánítást igényeinek. Korábbi körlevelünk kiadása időszakában nyílt meg a soproni „Angyal” patika (múzeum), értékes officina-bútorzatával. A megyei múzeumi

igazgatóságok vették át ország – akkor még – működő két jezsuita berendezését (XVIII. század), a székesfehérvári „Fekete Sas” és az egri „Telekessy” patika officina-bútorzatát. Ha nem is megy könnyen és sok nehézség merült fel, de biztosítva van mindkét helyen a múzeumi bemutatás, amit alapos és körültekintő belsőépítészeti gyógyszerészeti emléket jelentő helyiségben nyílt meg – a régi bútorzat maradványainak felhasználásával – a Széchenyi-patika (és „patikamúzeum”). *Nagykállóban* került felállításra a pesti „Angyal” patika sérült és restaurált bútorzata, hogy a *Korányi* Emlékmúzeumban képviselje a gyógyszerészetet addig, amíg megfelelő helyi patika officinája nem helyettesítheti. Továbbá *Kőszegen* és *Kecskeméten* létrejött – az első már megfelelő körülmények között bemutatott – gyógyszerésztörténeti szakgyűjtemény. Jelenleg pedig a pécsi „Szerecsen” patika múzeumi egységgé történő nyilvánításával összefüggő tárgyalások folynak. Ha ehhez hozzászámítjuk az Iparművészeti Múzeumban már korábban felállított kőszegi jezsuita bútorzatot, a *Semmelweis* Orvostörténeti Múzeumban látható pesti „Szent Lélek” (*Gömöry, Török*) patika bútorzatát, a Kiscelli Múzeumban elhelyezett pesti „Oroszlán” patikát, valamint a debreceni Déri Múzeumban lévő „Arany Egyszarvú” patikát, már önteltség nélkül hivatkozhatunk eredményekre is. De ebbe a kategóriába sorolható még néhány ma is működő patika bútorzata, elsősorban az egri kórházi, a *Zalalövőn* felállított nagykanizsai és a pécsi XVIII. századi irgalmas berendezés. A bútorzatok alapos vizsgálata alapján még a XIX. század első felének és közepének egy-egy iparművészeti értékű bútorzata is alkalmas lehet arra, hogy muzeális bemutatást, esetleg kettős felhasználást (győri példa) kapjon. Ugyanitt kell arról is szólnunk, hogy a magyar gyógyszerészet fejlődése egészének bemutatására igen alkalmas lenne az is, ha egy-egy megyében a XIX. század végének, a századfordulónak vagy akár a XX. század elejének jellegzetes, iparművészeti értékű eklektikus, szecessziós officina-bútorzatnak felhasználásával, az akkori laboratóriumi munka demonstrálásával őriznénk meg múzeumi egységként egy-egy patikát. Jó lehetősége van erre a XIX. század második felében nagy fejlődésnek indult vidéki városainknak. Tudomásunk szerint ennek a gondolata felmerült *Szabolcs-Szatmár* megyében is. Így olyan gyógyszerésztörténeti emlékhálózat alakulna ki az országban, ami minden megyének külön, helytörténeti karaktert is adna a szakmai érdekeken belül. (*Egerben* az „Őrangyal” századvégi neoreneszánsz bútorzata az eredeti helyén, múzeumi másolatok boltja lett a Múzeum tulajdonában.)

2. Helyszínen megőrzendő, védett berendezések

A helyszínen őrzendők meg azok a berendezések, amelyek – kisebb-nagyobb, de ellenőrzött és engedélyezett átalakításokkal – még jól használhatók a betegellátás szolgálatában.

Ezek esetében meg kell őriznünk az eredeti formát, az eredeti bútorállagot, azonban engedélyezzük a szükségleteknek megfelelő átalakításokat. Vonatkozik ez a műemléki rendelet városképi szempontjainak figyelembevételével, nem az állaguk részleteiben, hanem interieur-jükben, a külső és belső esztétikai harmónia alapján értékes XIX. század második feléből való bútorzatokra is. Miután a századvégi, illetve a századfordulóról való bútorzatok évtizedekig nem kaphatnak múzeumi elhelyezést, ezeknél a szükséges modernizálás engedélyezésekor rugalmas álláspontot követünk.

Az átalakításokat azonban csak akkor engedélyezhetjük, ha megfelelő iparművészeti tervezéssel, a modernizálást lehetőleg nem feltűnő, az összhangot nem sértő, minél kevésbé látható berendezésekkel (táraasztalba beépített forgókorong stb.) oldják meg. A modernizálást tudomásul vevő rugalmas állásfoglalásunk viszonzásaként súlyt helyezünk arra, hogy eltávolítsák a műemléki jelleget a stílusegységet sértő berendezési tárgyakat, illetve azokat cseréljék ki megfelelő, harmonikusan illeszkedő elemekre. Továbbá igényt tartunk a rekonstruálható eredeti részek visszaállítására, illetve az utólag készült felesleges részek eltávolítására. E komplex tervezési munka alkalmas arra, hogy valamennyi igényt kielégítsen.

Éppen a magyarországi gyógyszerésztörténet sajátos helyzete, a városiasodást elősegítő gazdasági fejlődés következtében igen sok a XIX. század második felében, illetve a századfordulón készült gyógyszerertári berendezésünk. Megőrzésük városképi, helytörténeti szempontból is igen fontos lehet az adott helyen.

E kategóriába tartozik védett berendezéseink többsége. Különösen fontos a helyben való megőrzés ott, ahol a patikaberendezés stílusa jól illeszkedik a környezet építészeti stílusához, városképi megjelenéséhez. Ide soroltuk és a restaurálással összekötött modernizálás modelljeként említettük az akkor még munkában lévő budapesti „Kígyó” patikát. A környékhez jól illeszkedő, városképi harmóniában lévő berendezések között említettük az egykori Sugárút (Andrássy út) emlékeként jelentkező „Opera” patika neoreneszánsz jellegű eklektikus bútorzatát. Érdemes megvizsgálni műemléki összefüggéseket is, a köztudat által „patikaházként” emlegetett helyiségekhez való ragaszkodás fontosságát. Sajnos igen sok régi patikaház (*Mohács, Nagykőrös* stb.) vált más üzlethelyiséggé vagy műhellyé. (Ebben is *Győr-Sopron* Megye Gyógyszertári Központja mutatott példát a soproni és a győri helyiségek megmentésével.)

3. Áttelepítés a védett gyógyszerértári berendezéseknél

Ha más megoldás nem kínálkozik – a berendezés védelme és megmentése érdekében – hozzájárultunk áttelepítések végrehajtásához is. Különösen olyan központi elhelyezésű patikáknál, ahol a megnövekedett forgalom (*Budapest, Eger* stb.) ezt megköveteli, illetve ahol városrendezési (épületbontás) döntések elkerülhetetlenné teszik. Kertvárosi negyedek, falusi gyógyszerértárok még sokáig használhatnak olyan berendezést, ami más helyen már akadály a betegellátásnak. Az áttelepítést mindig megfelelő szakemberrel kell terveztetni, összekötve a helyreállítási-konzerválási munkákkal, de csak olyan helyiségbe helyezhető, ami megfelelő méretű. Így került az egri Dobó téri officina *Csány* községbe, vagy a budai „Római Császár” a Mező Imre útra. Az elhelyezés ezeknél technikailag megfelelő, a védelem biztosított. Kifogásolható azonban a helyiség kiesése a látogathatóságból, illetve az utóbbi esetében a bútorzat stílusának megfelelőbb budavári vagy Városliget-környéki javasolt elhelyezés mellőzése. (De nem engedhető meg az adott stílusban kiemelkedő értékű berendezések részleges felállítása vagy olyan kieső helyre történő telepítése, mint a *Szegedről Kübekházára* vitt berendezés esetében – védettség előtt – történt.)

4. Régi berendezések újból történő felállítása

Lényegében a 3. kategóriával azonos probléma, de ez esetben a forgalomból már korábban kivont és raktárba helyezett bútorokra gondolunk. Jellemző esete ennek a budapesti védett irgalmas patika pusztulása a raktárba helyezés után. Eredmény viszont a korábbi körlevélben már említett pesti „Aggyal” patika újból történt felállítása (múzeumi jelleggel). Általában a raktári elhelyezést, laboratóriumi bútoroként való funkcionáltatást stb. minél rövidebb időre kell korlátozni. Valóban csak átmeneti intézkedés lehet. (Mellőzve korunk egyik rosszmájú önkritikáját: „Korunkban csak az átmeneti idők tartósak.”) Ezekben az esetekben is meg kell keresni a rugalmas szemlélettel végrehajtott vonatkozó jogszabályi kötelezettségekben, egyszerűen gazdaságossági szempont is diktálja azt, hogy meg kitűnően használható (gyakran kisipari remekművek) néhány évtizedes bútorzatokat (*Budapest, Szentes, Hódmezővásárhely* stb.) újra felállítsanak valahol. Olyan esetekben pedig, ahol sokszorosán átalakított bútorok egy része még komoly értéket képvisel, érdemes megfelelő tervezővel korszerűvé varázsolva megmenteni a régi értékeket (a megszűnt szatymazi, *Szegedről* kitelepített bútorzat).

5. Értéktelen bútorzatok kiselejtezése

Mindazoknál a bútoroknál, amelyek nem tartoznak a felsorolt négy kategóriába, védettség alá nem esnek, csak javaslatainkat és elgondolásainkat ismertethetjük az illetékes gyógyszerészeti szervekkel. Eleve le kell szögeznünk, hogy stílustalan, értéktelen, „kommersz” bútorokat nincs értelme megtartani. Ezeket selejtezük ki az anyagi lehetőség határain belül, kíséreljük meg az értékesítésüket más, alacsonyabb színvonalú kereskedelmi célokra. Igen gyakran azonban értékes a faanyaguk, amit meg fel lehet használni. Szívesen állunk a gyógyszerertári központok rendelkezésére a védettség alá nem eső bútorok kiselejtezése előtt is. Helyszíni szemlén szívesen mondunk véleményt vagy teszünk javaslatot a további felhasználásra vagy kiselejtezésre.

6. Új berendezések tervezése

Nem tartozik védettségi hatáskörünkbe az újonnan tervezett berendezésekkel összefüggő véleménynyilvánítás sem. De a gyógyszerész szakma történeti távlatú vizsgálata és a művészeti szempontok érvényesítése érdekében nem zárkozhatunk el álláspontunk ismertetésétől. A gyógyszerész foglalkozás, a gyógyszerész emberi megbecsülése szempontjából nem mindegy, hogy milyen környezetben fogadja a beteget. Idős és fiatal gyógyszerészek számtalanszor említették, hogy milyen másképp viselkednek a betegek a „tiszteletet parancsoló” műemléki officinában, mint egy önkiszolgáló étkezdét idéző gyógyszerertárban. A magasabb iskolai végzettségű gyógyszerészt, különleges felelősségteljes, más „üzlethez” nem hasonlítható officinájában akkor becsülik meg, de legalábbis hozzájárul ehhez, ha más a környezete. Nem véletlen, hogy a magángyógyszerertáraknál „kifizetődött” a szép berendezés (és Nyugaton kifizetődik ma is). Ha el is ismerjük az uniformizálódás szükségességét és elkerülhetlenségét az újfajta gyógyszeresomagolással, megnövekedett forgalommal stb. együtt, mégis keresni kell az utat a jó hagyományok megmentésére. A gyógyszerészeti szakma mindig elsőrendű felhasználója volt saját kora iparművészetének, és egyik jó őrzője a hagyományoknak, az alapítási év „kultusza” és a régi edényzet őrzése stb. igazolja ezt. Igen jó kezdeményezések és példák találhatók erre is. Iparművésszel tervezett (egyedileg) egy-egy berendezését már több gyógyszerertári központunk. Sok helyen láthatók képzőművészeti, iparművészeti díszítőelemek a modern patikákban. Más munkahelyi „mikroklímát”, más viszonyt teremt a gyógyszerész és a betegek között az ilyen környezet.

Éppen ezért törekednünk kell – az adott pénzügyi lehetőségeken belül – az ilyen berendezések elkészítésére. Legalábbis a legforgalmasabb, városképi vagy környezeti szempontból (Budai Várnegyed stb.) kiemelkedő helyeken, amihez indokolt lenne még a tanácsai támogatás biztosítása is. A lakáskultúra virágzása közepette – a modern egészségügyi belső tervezés, illetve üzlethelyiség-tervezés eredményeivel összevetve – indokolt az önálló gyógyszertervezés kultúrájának a megteremtése is.

7. A védett felszerelési tárgyak kezelése

Gyógyszertárainkban, a Gyógyszertári központok raktáraiban még igen sok védett felszerelési tárgy (állványedényzet, eszközök, mozsarak stb.) található. Sajnos ezek kezelése egyáltalán nem megnyugtató. Igen sok tárgy eltörik a használatban, „elkallódik”, amit megkönnyítenek az általános – darabszám szerinti – nyilvántartási szabályok. Éppen ezért feltétlenül szükséges, hogy a védett tárgyakat (porcelán tégelyek stb.) ma már csak díszítésre használják. Itt is meg kell azonban különböztetnünk kétféle „helyzetet”:

- a) a gyógyszertervezés berendezése védett „műemléki együttes”: akkor a felszerelésnek is ott kell maradnia az officina-bútorzattal együtt (pécsi „Szerecsen-patika” stb.);
- b) a védett tárgyak (edények stb.) függetlenül a berendezéstől, a Gyógyszertári Központ által megőrzendőek (természetesen a helyváltoztatást nyilván kell tartani és arról az illetékes múzeumot értesíteni kell.)

Feltétlenül célszerű, hogy a forgalomból kivont, díszítésre szolgáló, védett tárgyak ne a gyógyszertervezés általános leltárában szerepeljenek, hanem külön „muzeális alleltárban” vagy letéti alleltárban”. Legyen minden gyógyszertervezési központnak központilag nyilvántartott „védettségi leltára” a nem műemléki együttesként védett tárgyakról, ezt központilag kezeljék és ebből letétként vagy kölcsönként adják át a felelős vezetőknek a díszítésre szolgáló tárgyakat. A műemléki együttesként védett berendezéseknél pedig legyen a védett tárgyakról „muzeális alleltár”, amelynek másolati példánya legyen a központokban. Azokban az esetekben, ha a helyi, múzeum tulajdonát képező gyógyszertervezési anyag van a patikában (*Debrecen, Pécs, Szeged, Győr* stb.), arról külön letéti nyilvántartást kell vezetni, mert ezek az anyagok nem esnek a 44/1962. (Eü. K. 20.) Eü. M. sz. utasítás hatálya alá. Hasonló a helyzet a magántulajdonban lévő és a gyógyszertervezésekben őrzött tárgyaknál is. Különben lehetetlen a

megfelelő ellenőrzést gyakorolni és a biztonságot megteremteni.

Összegezve a fentieket, intézetünk mint országos gyűjtőkörű szakmúzeum a gyógyszerertári hálózat rendelkezésére áll a szaktanácsadásban, mindazokban a teendőkben, amelyekre hivatott. Egyben gyakorolja mindazokat a jogokat és kötelezettségeket, amelyekkel a hatályos jogszabályok alapján felruházták. A védettségi előterjesztésben és ellenőrzésben, a védett tárgyak áthelyezésével, restaurálásával, az anyagát, helyét érintő bármilyen kérdésben hozzájárulásunk nélkül intézkedés nem hozható. A 19/1965. (Eü. K. 18.) Eü. M. – M. M. sz. együttes utasítással módosított 44/1962. (Eü. K. 20.) Eü. M. sz. miniszteri utasítás alapján az egészségügyi miniszter felügyelete, főfelügyelete alá tartozó intézmények nem kerülhetik meg a tárca illetékes szakmúzeumát, más múzeumoknak sem adhatnak át anyagot előzetes hozzájárulásunk nélkül.

Biztosak vagyunk benne, hogy *Budapest* és a megyék gyógyszerertári központjai, illetve a megyei főgyógyszerészek, valamint a szakterület valamennyi képviselője megérti és támogatja tevékenységünket, ami saját szakterületünk, saját szakmai tekintélyünk védelmét is jelenti. Fontosnak tartjuk, hogy ne csak általában védjük a gyógyszerészeti emlékeket, hanem minden megye őrizzen meg legalább egy-két régi berendezést és hozzá való tárgyat, amivel helytörténeti értékeket is véd. A múzeumi elhelyezést kapott berendezéseket nem számítva, több olyan megye van az országban, ahol legutóbbi időig nem volt egyetlen védett berendezés sem és még most sincs védettségi eljárás alatt. Nem hisszük, hogy ne lenne olyan berendezés ezekben a megyékben, amely alkalmas lenne a védettségre és a múlt emlékeként való megőrzésre. Intézetünk „felderítőútjain” nem juthatunk el mindenhova, így feltétlenül szükségünk van a gyógyszerertári központok vezetőinek támogatására. Ne a fejlődés gátját lássák intézkedéseinkben, hanem szakmájuk és megyéjük megbecsüléseként tájékoztassanak bennünket a régi bútorzatok, tárgyak helyéről. Feleslegesen, a „mindent védelem” túlzott álláspontjára nem helyezkedünk, a szükséges modernizálásokról nem zárkózunk el a korábban és most kiadott irányelveink alapján.